

Motvind Norge
Ekebergveien 1A, 0192 OSLO
Organisasjonsnummer: 923 421 068
kontakt@motvind.org

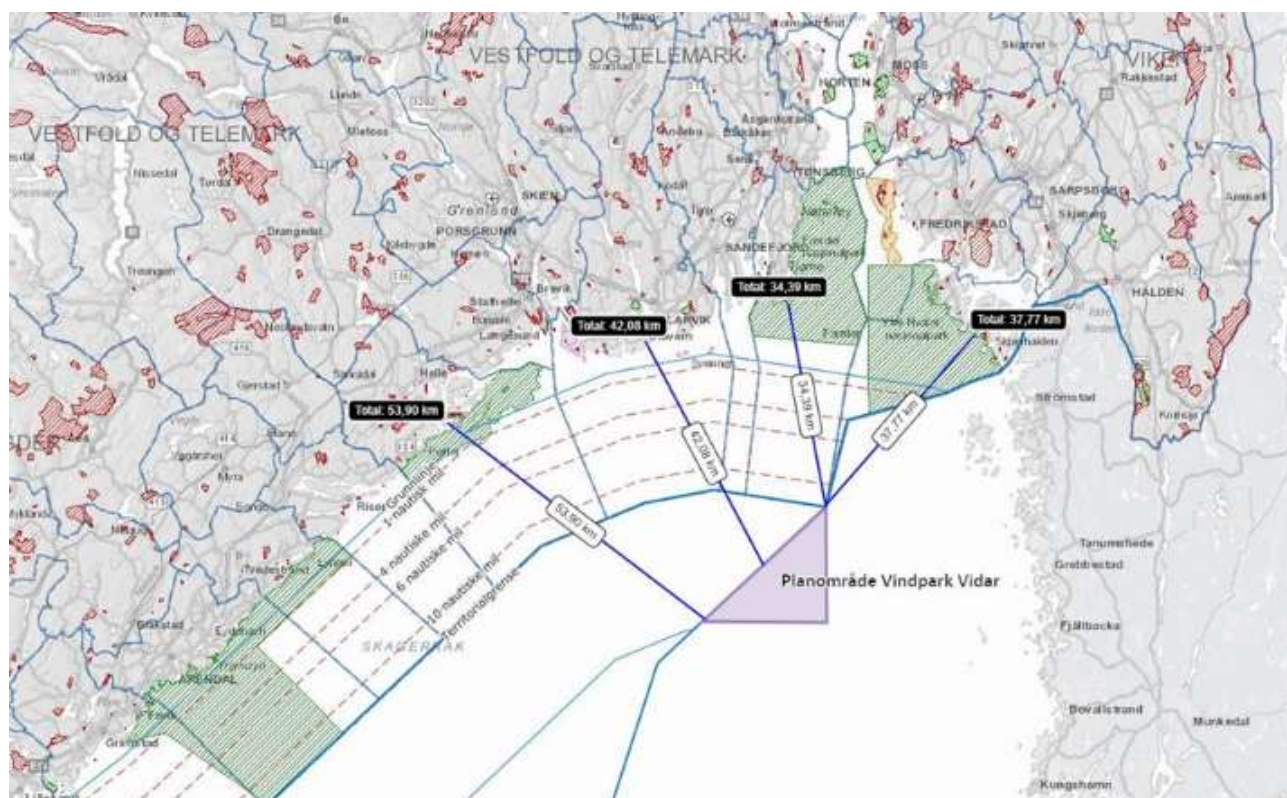
Miljødirektoratet
Grensesvingen 7
0661 Oslo

Oslo, 04.02.2022

Høringsinnspill vedrørende Zephyr Vind AB sitt havvindprosjekt «Vidar»

Vi viser til høring som ble publisert på Miljødirektoratets nettsted 1. desember 2021, vedrørende Zephyr Vind AB sitt havvindprosjekt «Vidar», som er planlagt i nordre del av Skagerrak: [Espoo – planer om Vindkraft «Vidar» nord i Skagerrak – Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](https://www.miljodirektoratet.no/tema/energi/2021/12/01/espoo-planer-om-vindkraft-vidar-nord-i-skagerrak)

Vennligst motta Motvind Norges høringsinnspill vedrørende nevnte prosjekt.

Innholdsfortegnelse

Om Motvind Norge.....	2
Drøfting av Zephyr Vind AB sitt havvindprosjekt «Vidar».....	2
Fakta om «Vidar».....	2
En kontroversiell forretningsmodell.....	3
Kort høringsfrist.....	3
Brudd på Lov om forvaltning av naturens artsmangfold (naturmangfoldloven).....	3
En overfladisk drøfting av naturvern hensyn.....	4
Bruk av klimaretorikk uten saklig grunnlag.....	4
Midt i trekket for millioner av fugl.....	4
I konflikt med sjøpattedyr.....	7
Uviss påvirkning på fisk og fiske.....	8
Forurensning.....	9
En enorm totalbelastning.....	9
Oppsummerende konklusjoner.....	10
Hovedkonklusjon.....	10
Motvind Norges hovedkrav.....	10
Krav til en eventuell konsekvensutredning.....	10
Anmodning.....	12
Kildeliste.....	13

Om Motvind Norge

Motvind Norge er en nasjonal naturvernorganisasjon med 19 000 medlemmer. Siden oppstarten i 2019 har organisasjonen arbeidet systematisk for å stanse naturødeleggende vindkraftprosjekter. Vi er derfor høringspart i alle vindkraftsaker både på land, i fjæra og til havs.

Drøfting av Zephyr Vind AB sitt havvindprosjekt «Vidar»

Fakta om «Vidar»

Havvindprosjektet «Vidar» planlegges i nordre del av Skagerrak, i havet mellom Sverige og Norge. Det relativt nyopprettede svenske selskapet Zephyr Vind AB, som er heleid av norske

Zephyr AS, søker svenske myndigheter om å få bruke 201 kvadratkilometer av nordre Skagerrak til å installere et vindkraftanlegg som vil dominere landskapet både over og under havoverflaten. Utbyggeren ser for seg to ulike alternativer knyttet til høyde og antall. Det ene alternativet er å installere 340 meter høye vindturbiner, 66 i tallet. Alternativt ser selskapet for seg å installere 91 turbiner som skal rage 260 meter opp i lufta.

En kontroversiell forretningsmodell

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) rakk å dele ut nærmere hundre vindkraftkonsesjoner på land før vi Norge fikk i gang noe som kunne ligne på en offentlig debatt om vindkraft, i 2019. Både kommunepolitikere og grunneiere har i mange saker vært uvitende om hva de sa ja til, har det i ettertid vist seg. Mange innbyggere har kjent på avmakt og økosorg. Identiteten trues når naturen ødelegges. Hus og hytter synker i verdi. Det å leve med hørbar støy, infralyd og visuell støy gir redusert livskvalitet og helseplager.

Vindkraftselskapet Zephyr AS, som er eid av Østfold Energi (50 %), Vardar og Glitre Energi, har markert seg med flere svært naturødeleggende utbygginger på land. Selskapet står bak kontroversielle prosjekter som Haramsfjellet, Guleslettene, Raudfjell/ Kvitfjell og Tellenes. I 2019 avdekket TV2 koblinger mellom Tellenes vindkraftanlegg, BlackRock og skatteparadiser (TV2, 2019). De «grønne» subsidiene, som finansieres av norske skattebetalere, forsvinner ut av landet og ender opp i bankkontiene til de aller rikeste. Etter å ha vekket harme i moderlandet, velger Zephyr AS nå å satse i Sverige, gjennom datterselskapet Zephyr Vind AB [heretter kalt Zephyr].

Kort høringsfrist

Zephyrs havvindprosjekt «Vidar» ble lagt ut på høring 1. desember 2021, via Miljødirektoratets nettsider. Den opprinnelige høringsfristen var 16. januar 2022. Selv om Miljødirektoratet etter hvert endret datoen til 4. februar, ble nok tiden for knapp i flere kommuner. Flere kommunepolitikere kan ha sagt ja til konsekvensutredning uten at de på forhånd har reflektert over hvordan et slikt ja kan gjøre det lettere for utbyggeren å få realisert sitt prosjekt.

Brudd på Lov om forvaltning av naturens artsmangfold (naturmangfoldloven)

Om prosjektet realiseres, vil det bryte med flere av paragrafene i *Lov om forvaltning av naturmangfold* (naturmangfoldloven). Naturmangfoldlovens formål er «at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på

ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur».

En overfladisk drøfting av naturvern hensyn

Noen fullstendig konsekvensutredning for «Vidar» foreligger foreløpig ikke, men forsknings- og konsulentforetaket AquaBiota har utarbeidet en rapport med tittelen «Samrådsunderlaget», datert 28. oktober 2021. Her informeres det om tekniske og praktiske detaljer. I tillegg får man presentert en overfladisk drøfting av naturvern hensyn, hvor konklusjonen later til å være gitt på forhånd. Ifølge egne nettsider tilbyr AquaBiota å hjelpe vindkraftselskaper med argumentasjonen i møte med myndighetene. Når AquaBiota i tillegg tilbyr seg å være «[d]eltagande i samråd, domstolsförhandlingar mm», blir det vanskelig å se for seg dette foretaket som en uavhengig instans (AquaBiota, 2022).

Bruk av klimaretorikk uten saklig grunnlag

Til tross for at det så langt ikke foreligger noe klimaregnskap som kan sannsynliggjøre, eller dokumentere, at «Vidar» vil kunne påvirke klimaet i positiv retning, bruker Zephyr klimaretorikk aktivt for å legitimere de store naturinngrepene. Fra utbyggers side bygges det opp en forestilling om at utbygging er *nødvendig* og at vi *må* ofre naturen for å «redde klimaet». Motvind Norge vil på det sterkeste advare norske og svenske myndigheter mot å akseptere logiske kortslutninger av denne typen.

Klimautviklingen er alvorlig. Men like alvorlig er tapet av naturmangfold. Det er *to* kode rødd-rapporter verden må ta på dypeste alvor: FNs klimarapport (IPCC) og Naturpanelets rapport knyttet til natur og biologisk mangfold (Ipbes). Vi må klare å ha to tanker i hodet samtidig. Kanskje vil en forbedret havvindteknologi i fremtiden kunne bidra til å løse klimautfordringer, men da må man ikke glemme hensynet til naturen og det biologiske mangfoldet. Valg av lokalisering for vindkraftanlegg vil være helt avgjørende i så måte.

Midt i trekket for millioner av fugl

Ove Tobias Gudmestad, Bjørn Kristoffersen og Sigurd Juel Kinn drøfter hvordan havvind kan påvirke fugl i havvindrapporten «Forvaltning og konsekvenser for miljø og samfunn» som ble publisert av Høgskolen på Vestlandet i 2021 (Gudmestad, Kristoffersen, & Kinn, 2021): «Både sjøfugl og trekkfugl kan bli påvirket av havvinnanlegg. Negative konsekvenser kan skje gjennom kollisjonsskader, tap av viktige leveområder, konflikter med trekkruer, unntvikelsesresponser fra visuell påvirkning og direkte barriereeffekter. Lys fra turbiner,

fartøysoperasjoner, og turbinhøyde i forhold til flyvehøyde er faktorer som påvirker konsekvensbildet. Mange sjøfuglarter er allerede under sterkt press, og det er i dag mangel på gode data om utbredelse, trekkruiter, sesongmessig forekomst og sårbarhet for sjøfugl.

Konsekvenser fra havvindanlegg vil i stor grad være avhengig av i hvilken grad lokalisering av anleggene overlapper med viktige artsspesifikke habitater for sjøfugl og deres sesongmessige bevegelser/distribusjon tilknyttet næringssøk, hekking og trekkruiter. Kunnskapsinnhenting fra eksisterende anlegg og forbedret kartlegging, samt utarbeidelse av sensitivitetkart sammen med arealplanlegging til havs, anses som viktige tiltak og flere internasjonale/nasjonale prosjekt er igangsatt».

Det Gudmestad, Kristoffersen og Kinn skriver om «viktige trekkruiter» er svært relevant for det spesifikke prosjektet som dette høringsinnspillet handler om, nemlig Zephyrs «Vidar». Planområdet ligger midt i hovedtrekket for millioner av fugl, noe Store Færder Ornitologiske Stasjon (SFOS) har dokumentert gjennom 60 år. Det er klart at påvirkningen på fugl vil bli svært negativ hvis 201 kvadratkilometer havlandskap skal domineres av 66-91 blinkende og støyende vindturbiner, som skal rage 260-340 meter over havoverflaten. Hastigheten på tuppen av rotorbladene kan overstige 300 kilometer i timen, så det sier seg selv at trekkfuglene vil være i stor fare. At fugler blir skadet og drept i møte med vindkraftanlegg er godt dokumentert i flere land.

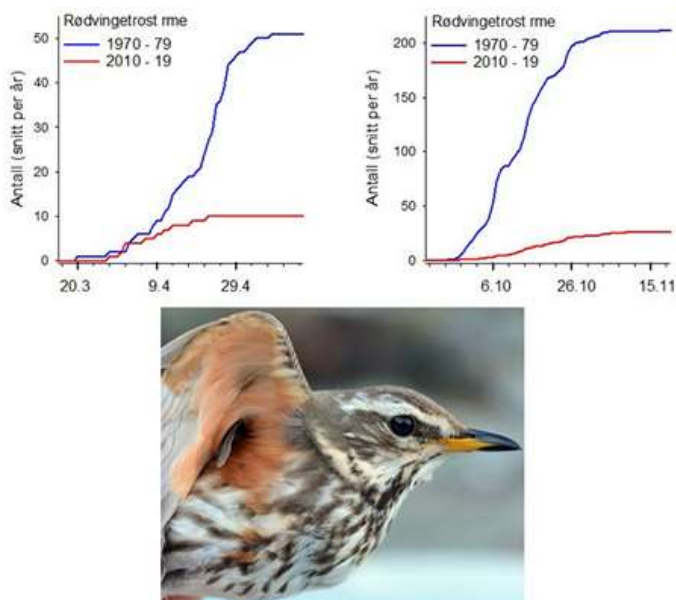

«Fuglebildene viser en ørliten del av det store mangfoldet av spurvefugler som hver vår og høst ringmerkes ved Store Færder Fuglestasjon i Tjøme-skjærgården ytterst i Oslofjorden. Den sentrale figuren viser hovedtrekkveier

for fugl vår og høst til og fra Norge, samt trekkfuglers overvintringsområder i NV-Europa, Middelhavsregionen samt Sahel og mer subtropiske og tropiske områder i Afrika. Hovedtrekkrutene kalles de eurasiske-afrikanske trekkveier (Eurasien-African flyways), og har et helt særskilt og internasjonalt anerkjent vernebehov. De norske og svenske vestkystområdene og sjøområdene er velkjente ledelinjer og hovedtrekkveier for millioner av trekkfugler. Et gigantisk vindkraftanlegg som «Vidar» er ikke forenelig med det vern og den beskyttelse trekkfuglene, som bruker og er avhengig av dette området, må ha krav på». Kilde: Store Færder Ornitologiske Stasjon

Store Færder Ornitologiske Stasjon (SFOS) har gjennom et velutviklet nettverkssamarbeid «innhentet detaljert kunnskap om vår- og høsttrekket til alle trekkfuglarter i Skagerrak».

SFOS kan derfor, i sitt høringsinnspill vedrørende «Vidar», vise til et unikt referansemateriale i nasjonal sammenheng. Her forklares det inngående hvordan kunstig lys kan forstyrre fugler. Fuglene trekkes mot lyset, noe som fører til utmattelse og kollisjoner. Dette er noe SFOS har dokumentert ved Færder fyr (Karlsen & Fjeld, 2022).

Bildet viser en rødvingetrost som ble fanget og ringmerket ved Store Færder Ornitologiske Stasjon. Arter som rødvingetrost, måltrost og gråtrost har gått tilbake i løpet av de siste 50 årene, noe som kobles til både klimaendringer og arealendringer. De nevnte fuglene er såkalte natt-trekkere, og beveger seg over Skagerrak både vår og høst. De tiltrekkes av lys fra fyrlykter, båter og andre lyskilder. Et stort havvind-anlegg i disse fuglenes hovedtrekkvei vil få store negative konsekvenser. Kilde: Store Færder Ornitologiske Stasjon

SFOS fastslår at «Vidar» vil ha negativ effekt på bestander av mange arter trekkende fugl som spurver, troster, sangere, finkefugler, duer, gjess og vadere. Havvindanlegget er planlagt «midt i trekkruten til millioner av spurvefugl» (Karlsen & Fjeld, 2022). Også lokale bestander av sjøfugl vil bli berørt. Til sammen vil flere millioner individer bli rammet hvis «Vidar» ikke stanses.

I «Samrådsunderlaget» til AquaBiota nevnes flere fuglearter som har blitt registrert i det aktuelle planområdet, blant annet havsule, storjo, gråmåke, lomvi, alke og alkekonge. Det poengteres at man i Västerhavet har «kunnet observera en generell oppgang bland flertalet sjöfågelarter. För samtliga funktionella grupper (betande, bentiska och fiskande sjöfåglar) har bestånden ökat», står det i rapporten. Det kan virke som om AquaBiota, på vegne av Zephyr, forsøker seg på en slags skjult argumentasjon hvor hensikten er å avdramatisere en kommende nedgang i fuglebestander som følge av utbyggingen. I Norge regnes gråmåke og alke som sårbare arter. Lomvi regnes som kritisk truet (Artsdatabanken, 2021). Det er påfallende at disse faktaopplysningene, som alle har gratis tilgang til, er utelatt fra dokumentet. Påfallende er det også at trekkfugl nesten ikke er nevnt.

Ifølge naturmangfoldlovens § 5 skal det være et mål «at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet, ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av». Om Zephyr får tillatelse til å dekke 201 kvadratkilometer av Skagerrak med vindturbiner, vil et høyt antall fuglearter oppleve at «økologiske funksjonsområder», og «økologiske betingelse[r] som de er avhengige av», forstyrres.

I konflikt med sjøpattedyr

«Samrådsunderlaget» som AquaBiota har utarbeidet på vegne av Zephyr, har et eget avsnitt om sjøpattedyr. Her nevnes nise, steinkobbe og havkobbe spesielt. Dette er arter som er registrert i prosjektområdet, eller like ved. Havkobben regnes som en sårbar art, og steinkobben er registrert som nær truet i Artsdatabanken (2021). Det blir informert om en nisepopulasjon som holder til innenfor prosjektområdet: «Inom projektområdet förekommer Skagerrakpopulationen, som är en del av Nordsjöpopulationen.» Nisen regnes i dag som livskraftig, men det bør ikke være noe argument for å ødelegge livsgrunnlaget til en populasjon. «Støy er en faktor som kan føre til negative konsekvenser for sjøpattedyr med

hensyn til fysiologiske og atferdsmessige forstyrrelser», ifølge havvindrapporten «Forvaltning og konsekvenser for miljø og samfunn» som ble publisert av Høgskolen på Vestlandet i 2021 (Gudmestad, Kristoffersen, & Kinn, 2021, s. 9). Dette blir ikke problematisert av AquaBiota.

Uviss påvirkning på fisk og fiske

Ifølge AquaBiota er prosjektområdet rikt på fisk. Sild, torsk, sei, kolje, makrell og lyr er blant de mange fiskeartene som nevnes i «Samrådsunderlaget». «Vi vet ikke sikkert hvordan hørbar støy og infrastøy vil kunne påvirke fiskens evne til å orientere seg», konstateres det i rapporten «Forvaltning og konsekvenser for miljø og samfunn» (Gudmestad, Kristoffersen, & Kinn, 2021, s. 9). Både bunnfast og flytende havvind kan «skada flora og fauna på havbotnen, inkludert fiskeartar som lever og gyter der», både i installasjonsfasen og i driftsfasen, advarer Havforskningsinstituttet. Tobis blir ofte nevnt som en sårbar nøkkelart i denne sammenhengen. Vindturbinstøy kan «forstyrre kommunikasjonen mellom marine organismer som til dømes brukar lyd under gyting», påpekes det videre (2020).

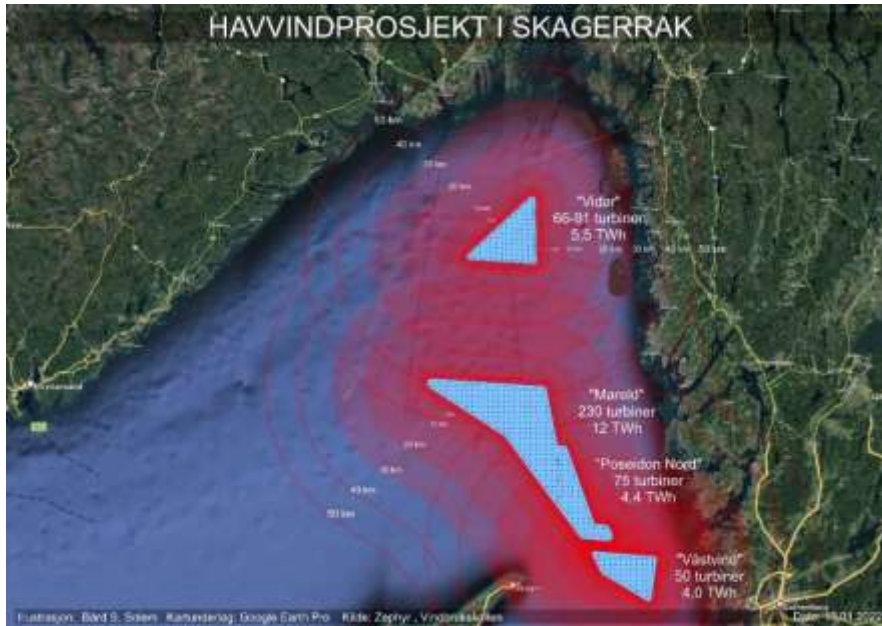
Ifølge naturmangfoldlovens § 8 skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet «så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet». Når det gjelder fisk, har vi ikke nok kunnskap til å vite hvor mye skade et havvinnanlegg kan forårsake. Det potensielle skadeomfanget er stort når man planlegger å bruke et område på hele 201 kvadratkilometer. «Effekten av «kunstige rev» og «fiskerifrie soner» kan gi bidrag til å øke naturmangfoldet», men kan også gi økt «risiko for spredning av fremmede arter (*stepping stone*- effekten)», ifølge den nevnte havvindrapporten fra Høgskolen på Vestlandet (Gudmestad, Kristoffersen, & Kinn, 2021).

Når kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt, trer også naturmangfoldlovens § 9 i kraft: «Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak». § 9 i *Lov om forvaltning av naturmangfold* blir gjerne referert til som føre var-prinsippet. Dette prinsippet er ikke ivaretatt i Zephyrs planer.

Forurensning

«Erosjon av rotorbladene kan føre til utslipp av mikropartikler fra stoffer med mulige negative konsekvenser for det marine miljøet, og dette bør undersøkes nærmere. Avfallsstrømmer og håndteringsløsninger, herunder resirkulering, gjenbruk og gjenvinning, skal beskrives i konsekvensutredningen for det enkelte anlegg. Det er i dag ikke etablert gode ordninger for håndtering av utrangerte rotorblader», påpeker Gudmestad, Kristoffersen og Kinn i havvindrapporten «Forvaltning og konsekvenser for miljø og samfunn». Etablering av vindkraftanlegg til havs vil ifølge nevnte rapport, medføre risiko for kollisjoner med både skip og oljetankere. Rapportforfatterne etterlyser «retningslinjer og protokoller for miljøovervåking knyttet til havvindanlegg i Norge», noe Havforskningsinstituttet skal ha anbefalt (Gudmestad, Kristoffersen, & Kinn, 2021, s. 9). Zephyrs «Vidar» er planlagt i svensk økonomisk sone, men ligger så nær inntil den norske sonen at utslipp her vil kunne påvirke begge lands farvann. Også dette momentet er utelatt fra «Samrådsunderlaget» som følger høringen.

En enorm totalbelastning

Flere store havvindprosjekter planlegges nå i Skagerrak, uten at det opplyses om dette i høringspapirene til «Vidar». Av en eller annen grunn blir man bedt om å ta stilling til prosjektet isolert, uten at man får kjennskap til den totale belastningen for artene i og rundt havet. Som kjent er sjøfuglene hardt presset. Siden midten av nittenhundretallet, regner man med en nedgang på hele 70 % (Biological Conservation, 2019). Arter vi tidligere tok for gitt,

som blåskjell og torsk, strever med å overleve i den hardt pressede Oslofjorden (Havforskningsinstituttet, 2021). I en slik situasjon er det uansvarlig å tillate et gigantisk industrianlegg midt i Skagerrak.

Oppsummerende konklusjoner

Hovedkonklusjon

Motvind Norge klassifiserer «Vidar» som et omfattende industriprosjekt, hvor hensynet til naturmangfoldet ikke er ivaretatt. Prosjektet er motivert av utsikter til økonomisk profitt gjennom framtidige offentlige subsidieordninger. Summen av negative konsekvenser fremstår som langt større enn påståtte fordeler, noe som følger av våre vurderinger knyttet til følgende forhold:

- Prosjektet bryter med flere paragrafer i *Lov om forvaltning av naturens mangfold* (naturmangfoldloven).
- Det såkalte «Samrådsunderlaget», utarbeidet av forsknings- og konsulentforetaket AquaBiota på vegne av Zephyr Vind AB, røper en overfladisk tilnærming til naturvern hensyn. Sentral forskning på relevante områder er utelatt fra AquaBiotas omtale av berørte arter. Viktige momenter er utelatt fra drøftingen.
- Klimaargumentasjon legges til grunn uten at den påståtte klimaeffekten dokumenteres.
- Planområdet ligger midt i den internasjonale fugletrekk-korridoren.
- Ledende forskningsmiljøer er tydelige på at vi per i dag ikke vet nok om hvordan et havvindanlegg vil kunne påvirke livet i og rundt havet. Vi vet ikke hva som vil skje med verken sjøpattedyr eller fisk hvis «Vidar» realiseres.
- Prosjektet tar ikke hensyn til hvordan hørbart støy, infralyd og visuell støy vil påvirke omgivelsene
- Totalbelastningen er uakseptabel.

Motvind Norges hovedkrav

Motvind Norges primære krav er at norske og svenske myndigheter stanser Zephyrs planer for Skagerrak, med umiddelbar virkning. Det er av avgjørende betydning å stanse prosjektet tidlig i prosessen, før omfattende ressurser og prestisje er investert.

Krav til en eventuell konsekvensutredning

- Hvis «Vidar» sendes videre til konsekvensutredning, må prosjektet konsekvensutredes av en bredt sammensatt gruppe av uavhengige fagpersoner fra alle relevante fagområder.
- Miljømyndighetene må sørge for at føre var-prinsippet, som er nedfelt i Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) blir ivaretatt gjennom hele prosessen.
- Konsekvensene for naturmangfoldet må utredes i detalj, for hver eneste berørte art, jf. naturmangfoldlovens formål: «Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur».
- Uttalelser fra uavhengige fagmiljøer, som Havforskningsinstituttet, BirdLife Norge og Store Færder Ornitologiske Stasjon, må vektlegges.
- Det må på et tidlig tidspunkt i prosessen utredes hvor kraften skal gå og hvordan kablene skal legges.
- Miljømyndighetene må ta i betraktning hvor forurensende og miljøskadelig det er å skaffe til veie materialer til bygging av vindturbiner, som eksempelvis stål, kobber, bly, aluminium, nikkel, neodym og dysprosium.
- Det må utarbeides arealregnskap og klimaregnskap hvor man ser vindkraftinstallasjonene i et livsløpsperspektiv, fra vugge til grav.
- Det må lages en detaljert plan for avfallshåndtering.
- Det må utredes en detaljert plan for overvåkning av utslipp fra «Vidar» i både norsk og svensk økonomisk sone
- Flere av de berørte trekkfuglene har tilhørighet ikke bare i de skandinaviske landene, men også lenger sør i Europa, på det afrikanske kontinentet og på de britiske øyene. Skal «Vidar» konsekvensutredes, må miljømyndighetene i alle berørte land få mulighet til å involvere seg i prosessen. Da nytter det ikke å operere med korte høringsfrister.
- Konsekvensene for norsk side må behandles spesielt.
- Fiskerinæringen må bli hørt tidlig i prosessen.
- Det må lages en detaljert plan for fjerning av anlegget, hvor man ser på installasjonene både over og under havoverflaten.
- Offentligheten må få innsyn i alle fakta som berører saken.

Anmodning

Motvind Norge vil på det sterkest anmode norske og svenske myndigheter om å stanse Zephyr Vind AB sitt havvindprosjekt «Vidar» tidligst mulig i prosessen.

Med vennlig hilsen

Motvind Norge

Stein Malkenes,
daglig leder

Christina Fjeldavli,
saksbehandler

Referanser

- (2021). Hentet fra Miljødirektoratet: https://www.miljodirektoratet.no/hoeringer/2021/desember-2021/espoo---planer-om-vindkraft-vidar-nord-i-skagerrak/?fbclid=IwAR1d2dMzQt0PRyTpiWQsLudJ9XVmyNOoYDLWo7y7eSPAH_gcXn05Yufn5SQ
- AquaBiota. (2022, 4. februar). *Vindkraft/ Tjänster*. Hentet fra AquaBiota: <https://www.aquabiota.se/tjanster/vindkraft/>
- Artsdatabanken. (2021, 24. november). *Norsk rødliste for arter*. Hentet fra Artsdatabanken: <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/>
- Biological Conservation. (2019). Hentet fra <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0006320719307499>
- BirdLife Norge. (2022, 6. januar). *Hørings svar fra BirdLife vedrørende Vidar*. Hentet fra Miljødirektoratet: <https://hoering.miljodirektoratet.no/Uttalelse/v2/d55531e8-c5b1-41ef-8c5b-ee865eaf78d7?disableTutorialOverlay=True>
- Gudmestad, O. T., Kristoffersen, B., & Kinn, S. J. (2021). *HVL-rapport frå Høgskolen på Vestlandet 2021*. Institutt for maritime studier, Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap. Høgskolen på Vestlandet.
- Havforskningsinstituttet*. (2021, 1. mars). Hentet fra <https://www.hi.no/hi/temasider/hav-og-kyst/havvind>
- Havforskningsinstituttet. (2021, 1. september). *Krafttak for kysttorsken*. Hentet fra Havforskningsinstituttet: <https://www.hi.no/hi/nettrapporter/rapport-fra-havforskningen-2021-2>
- Havforskningsinstituttet. (2021, 1. oktober). *Tema: Vindkraft til havs*. Hentet fra Havforskningsinstituttet: <https://www.hi.no/hi/temasider/hav-og-kyst/havvind>
- Karlsen, H. E., & Fjeld, P. E. (2022). *Høringsinnspill fra Store Færder Ornitologiske Stasjon*. Hentet fra Miljødirektoratet: <https://hoering.miljodirektoratet.no/Uttalelse/v2/dcb26864-6c09-4b27-aba1-21cdb7a1b0d5?disableTutorialOverlay=True>
- Kirkessæther, L. E. (2021, 9. mars). *Havforskningsinstituttet*. Hentet fra <https://www.hi.no/hi/nyheter/2021/januar/hoyt-fiskepress-blant-arsakene-til-reduksjon-av-flere-fiskebestander>
- Miljødirektoratet. (2021, 1. desember). *Espoo - planer om Vindkraft "Vidar" nord i Skagerrak*. Hentet fra Miljødirektoratet: <https://www.miljodirektoratet.no/hoeringer/2021/desember-2021/espoo---planer-om-vindkraft-vidar-nord-i-skagerrak/>
- Norges lover. (u.d.). *Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)*. Hentet 4. februar, 2022 fra Lovdata: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100>
- TV2. (2019, 24. november). *Slik er Tellenes vindpark eid*. Hentet fra TV2: <https://www.tv2.no/a/10987349/>

UN Report: Nature's Dangerous Decline 'Unprecedented'; Species Extinction Rates 'Accelerating'.
(2019, 6. mai). Hentet fra United Nations:
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2019/05/nature-decline-unprecedented-report/>